

A KIVÁNDORLÁS KÉRDÉSÉRŐL

FARAHÓ JÁNOS

Kanadából írva, 1897 őszén vettem fel először a kivándorlási kérdés rendezését Magyarországon. Céloom elérhetésére néhai sipeki Balázs Árpádot, a magyaróvári gazdasági akadémia, majd a mezőgazdasági múzeum volt igazgatóját és a megboldogult Forster Gézát, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület azon időbeni igazgatóját nyertem meg levelezés útján munkatársakul e kérdésnek felkarolására. Kétévi lankadatlanul buzdító, lelkesítő levelezésem után sikerült általuk odahatnom, hogy 1899. december havában megalakult az első a d h o c kivándorlási bizottság az O. M. G. E. kebelében.

Amikor már többen belátták e kérdésnek országos jelentőségét, némelyek a feltűnésre, kapaszkodásra való alkalmas, létraszerű voltát, szintén felkarolták azt, s azután tartattak meg a kivándorlási kongresszusok az ország öt helyén, és indult meg a népszerűvé vált kérdés irodalma, ami évek múlva egész kis könyvtárrá nőtte ki magát.

Széll Kálmán miniszterelnöksége alatt szép és józan gyakorlati megoldás ígérkezett ezen nagy jelentőségű nemzetgazdasági kérdésre. Széll lemondása után gróf Tisza István első miniszterelnöksége alatt azonban a Cunard Line angol hajótársasággal kötött emberszállítási kereskedelmi szerződéssé süllyedt az alá. Dacára annak, hogy volt Magyarországnak azon időben egy országos kivándorlási kormánybiztosa, ezenkívül működött a különböző társadalmi állásúakból képzett Országos Kivándorlási Tanács is. Ezen kormánybiztos működésének, valamint az Országos Kivándorlási Tanács tanácskozásainak lényegi eredményeit teljes titok fedi az ország lakosai előtt a mai napig. Maga a kivándorlási kérdés pedig maradt tovább ugyanazon állapotban, amiben az 1897 előtt volt, illetve a Cunard Line-nal kötött szerződés után lett: a magyarországi kivándorlóknak mint árucikkeknek továbbszállítása, azoknak minden tanács, útmutatás, védelem, támogatás nélküli tévelygése, bolyongása az idegenben.

Úgy kellett nekik. . . Elérték méltó büntetésüket. . . Miért lettek hazaárulók. . . ! Miért bátorokdtak a határrendőrség éber szeméit kikerülni. Más országokban ter-

melnek, más országokban fogyasztanak, s így nem érdemlik hazájuk gondoskodását. És több ezekhez-hasonló szentenciák voltak és maradtak a volt kormányok, az úgynevezett „intézőkörök” nézetei, felfogásai e kérdésben egész a jelenig. De az ekként elítéltek, hazaárulóknak bélyegzett, idegenbe tévelygő, küszködő, csak Észak-Amerikában élő két és fél millió lélekszámú volt magyar állampolgárok és azok gyermekeinek küzdelmekkel, nélkülözésekkel, csalódásokkal, szenvedésekkel, keservekkel megkeresett, összekuporgatott és Magyarországra küldött dollármilliói – nos –, azok örömmel lettek fogadva a hazában, minden időben.

Széll Kálmán a postahivatalok hiteles adataival mutatta ki a kivándorlás jogosultságára vonatkozólag, hogy miniszterelnökségének egyik évében 90 millió korona (18 millió dollár) készpénznél többet küldtek családjaiknak Magyarországra az Unióban élő kivándoroltaink, az ajánlott levelekben küldött pénzeket kívül, aminek összege természetesen megállapítható nem volt, de bizonyára tetemes összegre rügött az is évente. Így tartogatták a messze idegenből Magyarországon maradt családjaikat sokan, akiket hazájukban maradván s ott élve, eltartaniok teljes lehetetlenség volt számukra. S mint a legtermészetesebb kötelességet e világon, várta el és igényelte a jelenlegi „fehér” magyar kormány is az említett módon elítélt kivándoroltaink pénzügyi támogatását. Avagy nem azok dollárjaira vadászott-e dr. Hegedüs Loránt 1920/21. évi pénzügyminisztersége idejében egy egész apparátussal Amerikába e célra kiküldöttekkel? Mit tettek azonban a volt magyar kormányok kivándoroltaink érdekében? Hazaárulóknak bélyegezték azokat. Mit tett a jelenlegi „fehér” magyar kormány azok érdekében, hogy kivándorlási céljukat: anyagi boldogulásukat elérhessék? A feleletet az olvasóra bízom. Kivándorolt, idegenben tévelygőink nagyon jól tudják, mert érzik azt.

*

A kivándorlók második osztályába tartoznak azok, akik bár biztos megélhetést, léteket találhatnak az országban, de egyik vagy másik képzelt ok miatt nem képesek magukat a megváltozott és láthatólag a közeljövőben még radikálisabban megváltozó viszonyokba beleélni. Helyesebben talán – nem akarnak abba beleilleszkedni. Részben pedig a könnyűszerrel való gyors meggazdagodás és kellemesebb élet csalóka képe, az ilyen irányú autoszuggeszció-ösztönök viszik kísértésbe a tengerentúlra. Ezek számára (. . .) a következőket mondhatom:

Megszakítás nélküli 16 évet éltem a tengerentúli országokban. Mint volt kivándorolt, keresztülmentem a kivándorlás mindenféle megpróbáltatásain. Tapasztalásból mondhatom: a mesebeli Eldorádó sehol nem található. Sehol a pénz az utcán nem hever a bevándorló által zsákba való lapátolást várva. Minden országban csak a nehéz fizikai munka vár az oda pénz nélkül érkezőre vagy elegendő tőkével nem rendelkezőre. De még a kellő nagyságú tőkével bírók számára is elengedhetetlen feltétel az irányítás, útmutatás a kivándorlás előtt itthon . . .

Kis csónakok csak a sekély vízi partok közelében vannak biztonságban. A világoceánokra csak az azon célra készült nagy hajók bátorzkodhatnak s hajózhat-

nak azokon, de még azok sem mindenkor teljes biztonságban, mint azt a valóságban a példák igazolják.

Maradjanak az országban. Dolgozzanak ott, ismerős, megszokott viszonyok között. Legyen elég lelkierejük s dobják le magukról erős elhatározással a bég-, pasa-, szultán-, kán-, emír-, maharadzsaszerű, idejét és korszakát múlt előítéleteket, ferde gondolkodásmódot, életnézetet, világfelfogást, s akarjanak alkalmazkodni az új viszonyok, körülményekhez, s igyekezzenek magukat azokba beleélni, ami szülőhazájukban könnyebben megtehető, mint az attól nagyon eltérő, nagy különbözőségekkel bíró tengerentúli országok bármelyikében minden tekintetben való teljes mértékbeni beleilleszkedés. Amely országok nyelvét előbb meg kellene tanulniok, mielőtt ott valakivel megértethetnék magukat. Ahol még a kenyér, hús, tej stb., sőt még hazai gyümölcsfajoknak is más az íze, mint hazájukban, s a megszokottat még ezekben is állandóan nélkülözi az idegenben élő. Gondoljanak a koszorús költő eme való igaz szavaira: „Hosszú hervadás emészti azt a fát, melyet nagy korában ültetnek idegen földbe át.”

És ha minden intő, óvó szavaim dacára mégis találkozónának olyanok, kiknek akár képzelt vagy valódi okok miatt elviselhetetlennek látszik az országban való tovább maradás, arra kérem ezeket: ne induljanak magyar jóhiszeműség, hiszékenység, naivitás, optimistaság által vezéreltetve, s ne vérmes reményekkel telve, tájékozatlanul – és főleg ne egyes családonként – a tengerentúlra. Vegyék figyelembe az általam írtakat, és szívleljék, mérleeljék meg tanácsaimat: szervezkedjenek kivándorlásuk előtt, s állapítsák meg ekként településük színhelyét. Települjenek meg együttesen – mint egy erős méhraj, munkás telepes-gyarmat –, egymás támogatására. Magyar iskolával, egylettel, hogy fajilag, nyelvileg egységesek maradhassanak, hogy el ne szóródjanak a szélrózsa minden irányába, s idővel el ne tűnjenek, enyészzenek nyom nélkül a nagy mennyiségben. A mindenkori magyar kormány pedig terjessze ki pártfogását, erkölcsi támogatását az ilyen telepelyarmatra, esetleg azok többjére, amint ilyen alakul és jelentkezik – és a „haza”, az annyiszor mindenféle hangnemben szavalt és idézett „haza” ne tépje le kebléről és ne dobja el magától az újon szülött csecsemőt. . .

(Részlet Farahó János Földet, kenyeret a magyar népnek című kötetéből. Szabadka, 1922)